

บทที่ ๕

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “บทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศของ พระพรหมวชิรญาณ (ปสฤทธ์ เขมังกโร)” ได้กำหนดวัตถุประสงค์ ๓ ประการ คือ (๑) เพื่อศึกษา หลักการและวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนา (๒) เพื่อศึกษาบทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาใน ต่างประเทศของพระพรหมวชิรญาณ (ปสฤทธ์ เขมังกโร) (๓) เพื่อศึกษาสภาพปัญหา อุปสรรคและ แนวทางพัฒนากระบวนการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศของพระพรหมวชิรญาณ (ปสฤทธ์ เขมังกโร) อย่างมีประสิทธิภาพ และได้ศึกษาวิจัยครบตามวัตถุประสงค์ดังกล่าว โดยสรุปผลการวิจัย ดังนี้

๕.๑.๑ หลักการและวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนา

ได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับรูปแบบพุทธวิธีการเผยแผ่หลักคำสอน และแบบอย่างการเผยแผ่ของ พระสาวกที่สำคัญในสมัยพุทธกาล พบว่า

จุดมุ่งหมายในการสอนของพระพุทธเจ้า เพื่อให้สัตว์โลกที่มีศรัทธาได้มีโอกาสรับรสรพระ ธรรม และได้ดวงตาเห็นธรรม โดยสอนความจริงแท้ คือ อริยสัจ ๔ และแนวทางดำเนินชีวิตตาม มัชฌิมาปฏิปทา คือ ทางสายเอก หรือมรรคมืองค์ ๘ ประการ เพื่อความพ้นทุกข์ และได้ส่งพระสาวก ออกไปประกาศพระศาสนา โดยมุ่งเน้นประโยชน์สุขของมวลมนุษยชาติ ในแง่แนวทางการเผยแผ่ให้ ยึดหลักการสำคัญ ๓ ประการ ประกอบด้วยอุดมการณ์ ๓ ได้แก่ มีความอดทนอดกลั้น สอนเรื่อง นิพพาน (ความดับ) เป็นธรรมสูงสุด และสมณะ (นักบวช) ที่ไม่เบียดเบียนผู้อื่น, หลักการของ พระพุทธศาสนา ๓ ได้แก่ การไม่ทำความชั่วทุกอย่าง การทำความดีให้ถึงพร้อม และการชำระจิต ของตนให้ผ่องแผ้ว, วิธีการเผยแผ่ของพระพุทธศาสนา ๖ ประการ ได้แก่ การไม่ว่าร้ายใคร การไม่ทำ ร้ายใคร การส่ำรวมในพระปาติโมกข์ การรู้จักประมาณในอาหาร การนอนการนั่งในที่สงัด การ ประกอบความเพียรสมาธิ

ด้านเทศนาวิธีในการสอนของพระพุทธเจ้า สามารถนำวิธีการมาปฏิบัติได้ดังนี้

วิธีการสอนเน้น ๔ ด้าน คือ (๑) สันทัสสนา ชี้แจงให้เห็นชัด (๒) สมาทปนา ชวนให้อยาก รับเอาไปปฏิบัติ (๓) สมุตเตสนา ระวังให้อาจหาญแก่กล้า (๔) สัมปหังสนา ปลอกขโลมใจ ให้สด

ขึ้นว่าเรียง ในการสอนต้องอาศัยทักษะและความรู้ความสามารถในการถ่ายทอด ด้วยขั้นตอนที่เป็นหลัก ๗ ประการ คือ การบอก การแสดง การบัญญัติ การแต่งตั้ง การเปิดเผย การจำแนกการทำให้ง่าย (อธิบายความให้ง่ายในเรื่องอริยสัจ) และการทำให้ง่าย (เช่นอธิบายเรื่องอริยมรรคมีองค์ ๘)

ด้านการศึกษาวิจัยเรื่องบทบาทการเผยแผ่ของพระสารีบุตร พระโมคคัลลานและพระอานนท์ ทำให้ทราบว่า

พระสารีบุตรมีบทบาทในด้านให้คำแนะนำ ปรีชา สันทนา ตอบปัญหาข้อสงสัย และถ่ายทอดคำสอนไปยังพุทธบริษัทต่อไป เน้นใน ๔ ด้านหลักคือ การบริหารปกครองคณะสงฆ์โดยการช่วยแบ่งเบาภาระงานของพระพุทธศาสนาในการสั่งสอนพุทธบริษัทและแก้ปัญหาต่าง ๆ ด้านการแสดงธรรมบรรยายแก่ภิกษุสงฆ์ทั่วไป ด้านการสงเคราะห์และอนุเคราะห์ประชาชน ด้านการให้ศึกษาและปฏิบัติตามหลักไตรสิกขา

พระมหาโมคคัลลานเถระ ท่านเป็นคนที่ผู้อ่อนน้อมและใฝ่เรียนรู้อยู่เสมอ ไม่มีถือเนื้อถือตัว ขยันทำความเพียรทางจิต ท่านมีบทบาทสำคัญด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนา ท่านเป็นผู้ที่การให้คำแนะนำ เป็นที่ปรึกษาและตอบปัญหาข้อสงสัยต่าง ๆ และเป็นผู้มีฤทธิ์พิเศษ โดยได้รับมอบหมายหน้าที่ให้ไปปราบผู้เป็นมิถิชาภูติ จนทำให้คนเหล่านั้นเลื่อมใสศรัทธาในพุทธศาสนา ในด้านการบริหารปกครอง มีบทบาทสำคัญในการช่วยเหลือกิจการของสงฆ์ให้อยู่ในระเบียบเรียบร้อย รวมทั้งมีความโดดเด่นในด้านการสงเคราะห์และอนุเคราะห์ประชาชน ด้านการให้ศึกษาตามหลักไตรสิกขา และด้านการเผยแผ่ต่างแดนหรือชนบทต่าง ๆ

พระอานนท์มีคุณธรรมและจริยวัตรทั้งดงาม มีความมีเมตตาและเอื้อเฟื้อ มีมิตรไมตรีสุภาพอ่อนน้อม เป็นผู้ว่าง่าย ยอมรับคำติชมและรู้จักพัฒนาตนเองอยู่เสมอ ได้ทำหน้าที่ในฐานะเป็นพุทธอุปัฏฐากได้อย่างยอดเยี่ยม เป็นผู้ทรงจำและเรียนรู้มาก รู้จักการวางตัวเหมาะสมเมื่อต้องพบและเจรจากับสตรี และรู้จักการเจรจากับผู้ถือลัทธิศาสนาอื่น ถือว่าเป็นแบบอย่างที่ดีในการสื่อสารกับบุคคลนอกศาสนา ด้วยปฏิปทาของท่านทำให้เป็นที่เคารพรักใคร่ของคนทั่วไป พระอานนท์มีบทบาทสำคัญหลายด้าน กล่าวคือ ด้านการรับรู้ข้อมูลข่าวสารและรายงานตรงต่อพระพุทธเจ้า ด้านการสื่อสารและปฏิสัมพันธ์กับลัทธิศาสนาอื่น ด้านการศึกษาธรรมวินัยและการสอนพุทธบริษัท ด้านการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต่างแดน

๕.๑.๒ บทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศของพระพรหมวชิรญาณ (ปสฤทธ์ เขมังกโร)

การศึกษามหาบทบาทการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศของพระพรหมวชิรญาณ (ปสฤทธ์ เขมังกโร) สรุปได้ว่า

พระพรหมวชิรญาณมีบทบาทหน้าที่ในต่างประเทศ เป็นประธานกรรมการอำนวยการวัดในหลายวัด เช่น วัดธัมมามาราม นครชิคาโก วัดพุทธธรรม สหรัฐอเมริกา วัดนวมินทรราชูทิศ นคร

บอสตัน สหรัฐอเมริกา รวมทั้งเป็นประธานอุปถัมภ์และที่ปรึกษาในการสร้างวัดพุทธลาว รัฐอิลลินอยส์ เพื่อพระสงฆ์และชาวลาวผู้อพยพ ในการสร้างวัดพุทธเขมร รัฐอิลลินอยส์ เพื่อพระสงฆ์และชาวเขมรผู้อพยพในรัฐอิลลินอยส์ และเป็นกรรมการอุปถัมภ์ที่ปรึกษาวัดพุทธาวาส นครฮิวสตัน วัดพุทธรังษี นครไมอามี เป็นที่ปรึกษาสมาชชาสงฆ์ไทยในสหรัฐอเมริกา เป็นรองประธานอำนวยการสร้างวัดพุทธสิริราชคฤห์ เมืองราชคฤห์ ประเทศอินเดีย

(๑) บทบาทด้านการปกครองคณะสงฆ์ในต่างประเทศ

ท่านได้บริหารและปกครองคณะสงฆ์และปฏิบัติศาสนกิจในต่างประเทศ ในฐานะเลขานุการแม่กองงานพระธรรมทูต ปฏิบัติศาสนกิจที่นครนิวยอร์ก สหรัฐอเมริกา ได้รับเลือกให้เป็นประธานโครงการสร้างและเป็นเจ้าอาวาส บริหารดูแลวัดธัมมาราม นครชิคาโก รัฐอิลลินอยส์ จนถึงปัจจุบัน เป็นประธานสมัชชาสงฆ์ไทยในสหรัฐอเมริกาติดต่อกัน ๖ สมัย (๒๕๑๙ – ๒๕๓๐) เป็นเจ้าอาวาสวัดพุทธาวาส นครฮิวสตัน รัฐเท็กซัส เป็นเจ้าอาวาสวัดพุทธรังษี นครไมอามี รัฐฟลอริดา เป็นประธานอำนวยการสร้างวัดนวมินทราชูทิศ นครบอสตัน เป็นต้น

(๒) บทบาทด้านการศึกษาในต่างประเทศ

ท่านได้ให้การสนับสนุนส่งเสริมการศึกษาในต่างประเทศ ในช่วงที่ดำรงสมณศักดิ์ที่ พระราชรัตนภรณ์ ในฐานะเจ้าอาวาสวัดธัมมาราม นครชิคาโก และประธานสมัชชาสงฆ์ไทยในสหรัฐอเมริกา จัดตั้งโรงเรียนพระพุทธศาสนาวันอาทิตย์ โรงเรียนภาคฤดูร้อน อบรมศีลธรรมจรรยา โดยร่วมกับคณะครุศาสตร์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เปิดสอนภาษาไทยและวัฒนธรรมไทยแก่เยาวชนอเมริกันเชื้อสายไทยในสหรัฐอเมริกา เป็นต้น

(๓) บทบาทงานเผยแผ่ในต่างประเทศ

พระพรหมวชิรญาณได้ปฏิบัติศาสนกิจ โดยการจาริกไปทัศนศึกษาและส่งเสริมกิจการงานพระพุทธศาสนาในประเทศต่าง ๆ ได้แก่ มาเลเซีย สิงคโปร์ อินเดีย เนปาล ศรีลังกา กัมพูชา ลาว ฮองกง ไต้หวัน จีน เวียดนาม เกาหลี ญี่ปุ่น อินโดนีเซีย ฟิลิปปินส์ ออสเตรเลีย นิวซีแลนด์ ประเทศในยุโรปและอเมริกา ได้แก่ อังกฤษ เนเธอร์แลนด์ เบลเยียม อิตาลี ฝรั่งเศส เยอรมนี ออสเตรีย สเปน เดนมาร์ก นอร์เวย์ และสหรัฐอเมริกา โดยได้ทำหน้าที่เผยแผ่พระพุทธศาสนาเป็นประจำในประเทศสหรัฐอเมริกา ท่านได้ทำหน้าที่เผยแผ่ในต่างประเทศและจัดกิจกรรมทางศาสนาและวัฒนธรรมไทยในต่างประเทศ และบริหารงานในฐานะผู้ก่อตั้งสมัชชาสงฆ์ไทยในสหรัฐอเมริกา โดยได้กำหนดแผนการดำเนินการเผยแผ่พระพุทธศาสนา วางโครงการบริหารกิจการคณะสงฆ์ บริหารองค์กร การจัดการประชุมปรึกษาหารือ กำหนดศาสนกิจ จัดประชุมถวายเป็นความรู้ความเข้าใจในการปฏิบัติศาสนกิจ แก่พระสงฆ์ทุกวัดในสหรัฐอเมริกา (ติดต่อกัน ๖ สมัย) พ.ศ. ๒๕๑๙ – ๒๕๓๐

ท่านได้ส่งเสริมให้ชาวพุทธในสหรัฐอเมริกาปฏิบัติในหลักเบญจศีลอย่างเคร่งครัด ถือเป็นหลักปฏิบัติสืบมาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๑๙ ถึงปัจจุบัน และได้เป็นที่ปรึกษาโครงการ โดยให้คำแนะนำแก่

ชาวไทยพุทธอพยพและนานาชาติในสหรัฐอเมริกา ที่มีปัญหาในทางชีวิตจิตใจ นับแต่ปี พ.ศ. ๒๕๒๐ จนถึงปัจจุบัน ได้จัดแพทย์พยาบาลอาสาสมัคร เพื่อตรวจและบำบัดสุขภาพพลานามัยขั้นพื้นฐาน โดยใช้วัดธัมมาราม นครชิคาโก เป็นต้น

(๔) งานด้านสาธารณูปการในต่างประเทศ

ท่านได้สร้างสาธารณูปการในต่างประเทศ โดยสร้างวัดและขยายไปในรัฐของประเทศสหรัฐอเมริกา รวมทั้งการสร้างวัดในประเทศอื่น ๆ ได้ก่อสร้างเสนาสนะสำหรับสงฆ์ เป็นสถานที่ที่เน้นการใช้ประโยชน์ให้คุ้มค่าในการปฏิบัติศาสนกิจ ศาสนธรรม ศาสนพิธี ศาสนบุคคล เพื่อไม่ให้สิ้นเปลืองงบประมาณ

(๕) งานการสาธารณสงเคราะห์ในต่างประเทศ

พระพรหมวชิรญาณได้ปฏิบัติศาสนกิจและกิจกรรมต่าง ๆ และส่งเสริมให้ทุกวัดให้ความสำคัญในศาสนกิจการสงเคราะห์อนุเคราะห์ประชาชนโดยธรรม ด้วยแนวคิดที่ว่า “สุขทุกข์ของมนุษยชาติเนื่องถึงกัน” เป็นสิ่งที่แสดงออกในความมีเมตตากรุณา เช่นการให้ความช่วยเหลือผู้อพยพ เป็นต้น

๕.๑.๓ สภาพปัญหา อุปสรรคและแนวทางพัฒนากระบวนการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศ

จากการวิเคราะห์ข้อมูลทำให้ทราบว่า

(๑) สาเหตุที่ทำให้มีการดำเนินงานในโครงการสร้างวัดในต่างประเทศ เนื่องจากเหตุปัจจัยคือ ต้องการวางรากฐานพระพุทธศาสนาในต่างประเทศ ต้องการสร้างวัดไทยให้มีศูนย์รวมในการทำบุญกุศล ส่งเสริมวัฒนธรรมประเพณีไทย ต้องการให้คนไทยที่อาศัยอยู่ในสหรัฐอเมริกาและประเทศอื่นๆ ได้มีศูนย์รวมจิตใจ และต้องการรักษาศรัทธาของประชาชนในต่างประเทศให้ดียิ่งขึ้น

(๒) แนวทางแก้ปัญหาดังกล่าว ได้จัดตั้งโครงการ ๒ ระยะ คือ (๑) โครงการระยะสั้น เน้นการส่งพระธรรมทูตไปเพื่อเผยแผ่พระพุทธศาสนาในที่อาศัยของชาวไทยในต่างประเทศ (๒) โครงการระยะยาว คือ สร้างวัดไทยให้มั่นคงเป็นปึกแผ่น

(๓) หลักการในการเผยแผ่พระพุทธศาสนา เป็นนโยบายของการเผยแผ่ที่ถือเป็นหลักเกณฑ์ในการทำงาน ที่มุ่งเป้าหมายไปที่ประโยชน์สุขของชนหมู่มาก โดยอาศัยกรอบวิธีการเผยแผ่พระพุทธศาสนาตามหลักโอวาทปาฏิโมกข์

(๔) การวางแผนงานและกระบวนการทำงานของพระพรหมวชิรญาณ ทำให้การทำงานเกิดประสิทธิภาพและผลสำเร็จ ต้องอาศัยเหตุปัจจัยหลายประการ เช่น มีหลักการและเหตุผลในการวางแผนงาน มีเป้าหมายและวัตถุประสงค์การเผยแผ่พระพุทธศาสนา มีกลุ่มเป้าหมายที่ชัดเจน คือชาวไทยที่อาศัยอยู่ในต่างประเทศ ชาวต่างประเทศ มีแนวคิดในการวางแผนการทำงานอย่างเป็น

ระบบ มีกระบวนการสื่อสารและช่องทางการติดต่อ และมีกระบวนการทำงานในด้านการสื่อสารและถ่ายทอดความรู้

(๔) ปัญหาและอุปสรรคโดยทั่วไป เกี่ยวข้องกับการมีทัศนคติ ค่านิยมและความเชื่อต่างกัน สถานที่ สภาพทางสังคมและงบประมาณ ความแตกต่างด้านภาษา ศาสนา ประเพณีและวัฒนธรรม การส่งพระธรรมทูตไปเผยแผ่พระพุทธศาสนา และความแตกต่างของการเผยแผ่ในสหรัฐอเมริกาและในยุโรป

(๕) ด้านแนวทางพัฒนาและปรับปรุงแก้ไข

พบว่า มีแนวทางการปฏิบัติสำหรับการเผยแผ่หรือสามารถปรับปรุงกระบวนการทำงานให้เกิดประสิทธิภาพได้ คือ (๑) รูปแบบและวิธีการสร้างศรัทธาให้เกิดกับประชาชนทั้งชาวไทยและชาวต่างชาติ (๒) การริเริ่มหรือจัดโครงการใหม่ที่ตอบสนองความต้องการหรือแก้ปัญหาทางสังคม (๓) การพัฒนาบุคลากรสายวิปัสสนากรรมฐาน เป็นผู้เชี่ยวชาญเฉพาะทางเพื่อช่วยเหลือ ให้คำแนะนำ และให้คำปรึกษาแก่ผู้ปฏิบัติธรรม (๔) เน้นพัฒนาศักยภาพของทรัพยากรบุคคลทางพระพุทธศาสนา (๕) การส่งเสริมบุคคลให้มีศักยภาพด้านภาษาต่างประเทศ (๖) ส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อการสื่อสารหลายช่องทางมากขึ้น

๕.๒ ข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยในครั้งต่อไป ผู้วิจัยเห็นว่า

(๑) ความมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาผ่านสื่อเทคโนโลยีสมัยใหม่ ว่า มีกระบวนการ ขั้นตอน ปัญหาอุปสรรค และผลสำเร็จเป็นอย่างไร

(๒) ควรศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการประยุกต์ใช้การเผยแผ่ธรรมของพระพรหมวชิรญาณ ในแง่การพัฒนาสังคมในมิติต่าง ๆ ซึ่งสามารถศึกษาเฉพาะในประเทศ หรือในต่างประเทศว่าเป็นอย่างไร

(๓) ควรศึกษาวิจัยเรื่องการพัฒนาบุคลากรสายพระธรรมทูตว่าประสบปัญหา อุปสรรคอะไรหรือไม่ และมีอุปสรรคปัญหาอะไรเกิดขึ้นที่มีผลกระทบหรือไม่ โดยศึกษากลุ่มพระธรรมทูต เป็นต้น หรือสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญโดยเฉพาะก็ได้